

Следователно исторически и актуално, принципно тотално или конкретно ситуативно при циганина (като род и индивид) присъства интуитивно този страх и тази амбиция към промяна на шумовата апликация за неговата дейностна и социална реализация. Тъкмо поради обстоятелството, че в своя многовековен житейски път е разбрал пределно ясно и детайлно бруталността или перфидността на шума като отрицателна санкция спрямо неговите послания и опити.

Паралелно с тишината и шума се разкриват и **мракът и светлината**. Те също имат своите дискретни семантични пространства и инвенции. Те също влияят незабележимо върху психичния тонус и социалния статус на субекта (изобщо или в конкретна ситуация). В случая няма да се спирам на онзи транспортиран през пространството на историческото време митологичен смислов пълнеж, който представлява в едни или други етнообогрени варианти съдържателно формалната и функционално ролевата значимост, сакрализиращите или профаниращите звучения на светлината и мрака. Неговата дешифровка в безбройни и разнообразни по характера на изследователските си цели етнологички, етнокултурни, етнографски и етнопсихически проучвания е отдавна известна на научната общественост.

И циганинът, както и цирковият артист (исторически, а както видяхме донякъде, със съответните уговорки, и в настоящето) са белязани с клеймото на „неосветеността“, с по-голямото или по-малкото им покриване с плаща на „мрака“, на неосветеността на тяхната социална и културна мисия и роля, на техните достойнства и добродетели. И тъкмо поради това „изплуването от мрака“, от недрата на неизвестността и пренасянето им в пространството на светлината, на регламентираната и заслужена признателност към собствените им качества се превръща в интимна и сакрална цел на екзистенцията им, в перманентно, но завоалирано прокарвана поведенска ориентация.

Нещо повече, подобна дихотомия на мрака и светлината е доста относителна. Защото и циганинът, и цирковият артист могат да бъдат осветени, без това да се свързва неизменно с позитивно санкциониране. Обляната със студената светлина на интереса, вниманието, оценъчната активност и т. н. съдба на ромите и цирковите ар-